

Levenslang leren

Wat is nodig om theologen adequaat voor te bereiden op het werkveld waarin zij als professionals werkzaam zullen zijn? Het is onmogelijk om op deze vraag een eenduidig antwoord te geven, alleen al vanwege het feit dat er niet voor een eenduidig werkveld wordt opgeleid. Theologen kom je immers tegen in diverse sectoren van de samenleving: in de kerk, vanzelfsprekend, maar ook in de zorg en in het onderwijs, bij justitie, defensie en in het welzijnswerk. In al deze sectoren functioneert de theoloog als professional, maar wat de diverse sectoren aan specifieke kwaliteiten van de professionals verwachten verschilt nogal van sector tot sector.

Al deze professionals worden op hun heel verschillende werkvelden voorbereid door de opleidingen voor theologie en religiewetenschappen. In hoeverre deze initiële opleidingen zich adequaat van hun voorbereidende taak kwijten, is onderwerp van discussie.

Die discussie is overigens niet nieuw: dertig jaar geleden merkte Edward Farley in zijn boek *Theologia: The Fragmentation and Unity of Theological Education*, een boek dat de aanzet gaf tot een brede discussie over de inrichting en doelstellingen van theologisch onderwijs, op dat ‘*complaints about theological education are as old as theological education itself*’ (3). En zijn gelijk werd twee jaar geleden nog eens bevestigd in het krachtige signaal van enkele jonge theologen, verenigd in het manifest ‘Dominee 2.0’, dat hun opleiding niet aansluit bij ‘wat wij en de kerk in deze tijd nodig hebben’,

een signaal dat zeer veel weerklank vond. De ondertekenaars van het manifest verwoorden het gevoel, niet alleen van veel gemeentepredikanten in spe, maar ook van theologen die worden opgeleid tot andere professies (<http://dominee2punt0.wordpress.com/het-manifest/>).

Gelukkig is de theoloog als professional na de afronding van de initiële opleiding niet uitgeleerd. Net als andere professionals wordt ook de theoloog vandaag de dag geacht een *reflective practitioner* te zijn, die levenslang zal blijven leren. En met het oog daarop wordt een breed arsenaal aan post-initiële opleidingen en cursussen aangeboden. Staat het ‘dat’ van post-initieel onderwijs nauwelijks ter discussie, over het ‘wat’ lopen de meningen aanzienlijk uiteen. De verzuhting over het initiële onderwijs die hierboven werd opgetekend uit de mond van enkele jonge theologen, wordt ook gehoord waar het gaat over post-initieel onderwijs.

Zes perspectieven

Welke ontwikkelingen en thema’s in de diverse werkvelden van theologen zijn richtinggevend voor de professionalisering van theologen in initieel en post-initieel onderwijs? In dit themanummer belichten zes auteurs vanuit zes verschillende perspectieven de professionalisering van de theoloog.

Christa Anbeek beschrijft kort het veranderende religieuze landschap in Nederland, om vervolgens te bekijken welke mogelijkheden

voor humanistische geestelijke zorg zich in dat landschap aandienen. In dit kader introduceert ze het begrip ‘zingevingsconsulent’, onderzoekt ze hoe deze levensbeschouwelijke professionals zich kunnen positioneren, en wat dat voor hun opleiding te betekenen heeft.

Ter gelegenheid van de Nacht van de Theologie 2013 schreef Ruud Ganzevoort een pamflet, *Spelen met heilig vuur*, waarin hij een lans breekt voor een publieke theologie die de samenleving dient door oude en nieuwe spirituele bronnen te duiden. Het spreekt voor zich dat deze opvatting van de professionalisering

▽ Seminarie Hydepark, Doorn



van de theoloog verregaande repercussies heeft voor de opleiding tot theoloog. In zijn bijdrage tekent hij in een aantal lijnen een schets van het curriculum van een in zijn ogen adequate theologische opleiding.

Hans Schilderman reageert in zijn bijdrage op het pleidooi van Ruud Ganzevoort. Schilderman laat zien dat de praktisch theoloog dient rond te kijken, maar dan wel onder empirische verdiscontering van relevante ontwikkelingen, in het bijzonder de individualisering, waarvan hij het begrip in het betoog van Ganzevoort mist. Hij stelt nadrukkelijk vragen aan een theologie die zich kennelijk als vorm van entertainment verstaat.

Het werkveld van de professionele geestelijke verzorging is uitermate dynamisch, een dynamiek die wordt veroorzaakt door ontwikkelingen in de cultuur, in de zorg, en in het vak van geestelijke verzorging zelf. Martin Walton beschrijft de omstandigheden waarin de geestelijke verzorging haar werk doet, om vervolgens de vraag te kunnen beantwoorden wat een geestelijk verzorger eigenlijk hoort te weten en te kunnen, en hoe dientengevolge de opleiding tot geestelijk verzorger eruit zou moeten zien.

Theo Witkamp is verantwoordelijk voor het scholingsaanbod van de Protestantse Theologische Universiteit in de Permanente Educatie van predikanten in de Protestantse Kerk in Nederland. Juist vanuit het perspectief van de professionalisering van de predikant bepleit hij de noodzaak van permanente educatie. Stilletjes hoopt hij dat de in de permanente educatie uitgevoerde professionaliseringsslag een toenemend *esprit de corps* van predikanten als bijeffect met zich mee zal brengen.

Henk Geertsema, ten slotte, is directeur van het Praktijkcentrum, instituut voor onderzoek en advisering op het terrein van de praktische theologie. In dit Praktijkcentrum komen hbo-theologie en academische theologie samen rond gemeenschappelijke thema's, zoals bijvoorbeeld de plaats van de theoloog als professional in niet kerkelijk of levensbeschouwelijk gebonden organisaties. Wat levert deze ontmoeting op met het oog op de professionalisering van de theoloog? <

Jos (dr. A.) de Kock is godsdienstpдагоог en is als universitair docent verbonden aan de Protestantse Theologische Universiteit (www.pthu.nl). Hij is onderzoeker bij het Onderzoekscentrum voor Jeugd, Kerk en Cultuur (www.ojkc.nl), chief editor van Journal of Youth & Theology (www.iasym.net) en tevens lid van de redactie van Handelingen. adekock@pthu.nl

Henk (dr. H.M.) van den Bosch is als docent beroepsvorming en supervisor verbonden aan (het seminarium van) de Protestantse Theologische Universiteit. Hij is lid van de redactie van Handelingen. hmvandenbosch@pthu.nl